

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Гончарук Владислава Ігорівна

СОЦІЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА МЕСЕНДЖЕРИ ЯК ЦИФРОВІ ОБ'ЄКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ЗЛОЧИНАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВЕРБУВАННЯМ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЄЮ ОСІБ.....636

Дрига Єлизавета Вадимівна

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ «ЧОРНОГО РИНКУ» ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....638

Єрофеева Ольга Сергіївна

ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАВОЛОДІННЯМ СПАДКОВИМ МАЙНОМ.....641

Загородній Андрій Ігорович

ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА ДЛЯ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ СЛІДЧОГО, ОПЕРАТИВНОГО ПРАЦІВНИКА ТА ЕКСПЕРТА.....643

Зозола Юлія Анатоліївна

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦІВ, ПРИЧЕТНИХ ДО ВЧИНЕННЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....646

Кіліміченко Сергій Олегович

ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....648

Кіліміченко Христина Юріївна

ВИКОРИСТАННЯ ЕМОЦІЙНИХ ЧИННИКІВ І СІМЕЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПІД ЧАС ДОПИТУ ЖІНОК, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ДОПУСТИМИЙ ТАКТИЧНИЙ ПРИЙОМ ЧИ ЗАБОРОНЕНИЙ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....651

Ляховецький Сергій Олександрович

ДО ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА.....654

Манжос Кирило Олегович

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ656

Мунтяну Юліан Іванович

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТИПОВИХ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ.....658

Паламарчук Олексій Олександрович

ЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГУРУПОВАВАННЯМИ.....661

Радецький Сергій Віталійович

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....664

Стародубов Олександр Сергійович

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗОВОЇ ЗАВЕРШЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....667

Черниш Юрій Петрович

ДО ПОНЯТТЯ СУТНОСТІ СЛІДЧОЇ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ.....670

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ.....675

нопільської області. URL: https://tem.te.court.gov.ua/sud1915/pres-centr/pres_releases/1423336/.

Ключові слова: взаємодія, учасники досудового розслідування, координація, слідчий, прокурор, оперативний працівник, інформаційні технології.

Key words: interaction, participants in the pre-trial investigation, coordination, investigator, prosecutor, operational officer, information technology.

Згода Юлія Анатоліївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦІВ, ПРИЧЕТНИХ ДО ВЧИНЕННЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

У процесі криміналістичного аналізу корисливих злочинів, учинених у воєнний або надзвичайний період, особа злочинця розглядається як центральний об'єкт дослідження. Вона формується під впливом специфічних соціальних, економічних і психологічних чинників, які зумовлюють злочинну поведінку та визначають її характерні особливості [1, с. 110-113]. В умовах воєнного чи надзвичайного стану такі характеристики набувають особливої ваги, адже саме вони пояснюють, як і чому індивід обирає злочин як спосіб задоволення корисливих інтересів.

Соціальні характеристики злочинця відображають його місце у суспільстві, соціальний статус, умови життя та рівень залученості до деструктивних соціальних середовищ. В умовах війни чи надзвичайних обставин саме соціальні фактори часто стають визначальними: втрата роботи, переселення, відсутність стабільного доходу, розпад звичних соціальних зв'язків можуть штовхати особу до пошуку нелегальних шляхів виживання. Корисливі злочини у цей період можуть сприйматися злочинцем як «вимушена альтернатива», що формує специфічний соціальний портрет правопорушника.

Психологічні характеристики злочинця виявляються у рівні його ціннісних орієнтацій, схильності до ризику, егоцентризмі, агресивності чи прагматизмі. В умовах воєнного стану або кризової ситуації психологічні особливості набувають ще більшого значення, оскільки стрес, страх і невизначеність створюють сприятливе підґрунтя для девіантної поведінки. Злочинець у таких умовах здатний швидко адаптуватися, діяти цинічно, використовувати хаос для досягнення власної вигоди, що ускладнює його виявлення та ідентифікацію.

Кримінально-правові характеристики охоплюють попередній досвід особи у протиправній діяльності, наявність судимостей, звичку діяти у злочинному середовищі, а також типову кримінальну спеціалізацію. У воєнний чи надзвичай-

ний період ці риси проявляються особливо гостро – багато злочинців намагаються використати зниження контролю з боку державних органів та можливість прикриватися суспільними труднощами. При цьому корисливі злочини часто вчиняються більш організовано та системно, що створює нові виклики для слідчих органів.

Морально-етичні характеристики відображають систему внутрішніх цінностей особи, її здатність до емпатії, рівень правосвідомості та моральну зрілість. В умовах війни ці характеристики часто деформуються: частина людей виправдовує протиправні дії необхідністю виживання, інші – користуються безкарністю, зневажаючи моральні заборони. Це формує особливий тип злочинця, який свідомо ігнорує суспільні норми задля власного збагачення.

Таким чином, комплексний криміналістичний аналіз особи злочинця, що вчиняє корисливі правопорушення у воєнний або надзвичайний період, дозволяє виявити закономірності його поведінки та створити більш ефективні методи протидії. Поєднання соціальних, психологічних, кримінально-правових та морально-етичних характеристик дає змогу сформувати повний портрет правопорушника, передбачити його подальші дії та адаптувати слідчі й профілактичні заходи до специфічних умов кризового часу.

Психологічний портрет злочинця-корисливця в умовах воєнного та надзвичайного стану має низку специфічних особливостей, що відрізняють його від аналогічних проявів у мирний час. Передусім, у соціальному плані типовим представником є чоловік середнього віку, хоча останніми роками спостерігається й активізація жінок, особливо у сфері шахрайських схем та економічних правопорушень. Освітній рівень таких осіб зазвичай обмежується незавершеною чи середньою професійною освітою, хоча для складніших злочинних схем характерна участь осіб із досвідом роботи у фінансово-економічній сфері. Соціально-економічна база цього явища також варіюється: частина злочинців перебуває у скрутному матеріальному становищі, інші ж мають достатні ресурси й спеціальні знання, що дозволяють організовувати більш витончені злочини.

У психологічному вимірі для корисливців характерні прагматизм і цинізм, чітка орієнтація на власну вигоду та знижене відчуття провини, що компенсується схильністю до самовиправдань. Вони нерідко виявляють високий рівень маніпулятивності та здатність викликати довіру у потерпілих. Важливою рисою є адаптивність до екстремальних умов, що поєднується зі стресостійкістю та гнучкістю поведінки. Це дає можливість злочинцям ефективно використовувати хаотичність і нестабільність воєнного чи надзвичайного стану на свою користь.

Мотиваційна сфера таких правопорушників визначається прагненням швидко отримати матеріальну вигоду. У мирний час це головний стимул, проте у воєнних і кризових умовах до нього додаються й інші чинники: мотиви виживання, компенсації втрат, прагнення скористатися відчуттям безкарності, яке зумовлене ослабленням державного контролю та складністю функціонування правоохоронної системи.

Типові поведінкові моделі злочинців-корисливців у період воєнного чи надзвичайного стану полягають у використанні соціальної нестабільності та хаосу. Вони активно застосовують обман у сфері гуманітарної допомоги, прикриваються благодійністю, експлуатують вразливість переселенців, літніх людей та осіб, які перебувають у стресовому стані. Для уникнення викриття використовуються методи маскування, фальсифікації документів та утаювання слідів протиправної діяльності.

Таким чином, психологічний портрет злочинця-корисливця в умовах воєнного та надзвичайного стану відображає поєднання високої адаптивності, раціоналізації протиправної поведінки та зниженого рівня емпатії. Це вимагає від криміналістів не лише ґрунтовного збору доказів, а й глибокого аналізу особистісних та мотиваційних характеристик таких осіб. Урахування психологічних факторів є ключовим для побудови ефективної методики розслідування корисливих злочинів у кризових умовах, оскільки дозволяє точніше передбачати поведінку правопорушників та обирати дієві стратегії протидії.

Список використаних джерел:

1. Леган І. М., Мороз О. І., Коршак В. С. Особа злочинця: морально-психологічні та кримінально-правові ознаки. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 5. С. 110-113.

Ключові слова: психологічний портрет злочинця, корисливі злочини, криміналістичний аналіз.

Key words: offender profiling, acquisitive crimes, criminalistic analysis.

Кіліміченко Сергій Олегович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні прояви злочинної діяльності все частіше характеризуються не лише складністю способу/механізму вчинення кримінальних правопорушень, а й системною, цілеспрямованою та багаторівневою протидією досудовому розслідуванню, що охоплює як приховування чи знищення слідів, інсценування подій і маніпулювання доказовою інформацією, так і використання інформаційно-психологічного впливу, корупційних зв'язків та процесуальних зловживань. У таких умовах ефективність діяльності органів досудового розслідування безпосередньо залежить від здатності своєчасно застосовувати передбачені законом